

Predlog praktične politike

Međusektorski pristup u zaštiti dečijih prava na lokalnom nivou

Funded by
the European Union

Predlog praktične politike: Međusektorski pristup u zaštiti dečijih prava na lokalnom nivou

Autori:

Ljubiša Bašcarević - Spoljni konsultant
Tim Domovika

Izdavač:

Domovik
Sutjeska bb. Severna Mitrovica
E-mail: office@domovik.org
www.domovik.org

Objavljeno: 2023

Ova publikacija nastala je uz finansijsku podršku Evropske unije. Njen sadržaj odgovornost je isključivo Domovika i ne predstavlja nužno stavove Evropske unije.

Domovik je podržan od strane Kosovske Fondacije za Civilno Društvo (KCSF) kroz 'EJA Kosovo' program.

Međusektorski pristup u zaštiti dečijih prava na lokalnom nivou

Sadržaj

Osnovne informacije/Uvod	04
Poreklo multisektorskog pristupa - Međunarodni standardi i praksa	04
Kako uspostaviti timove za prava deteta - domaći standardi i praksa	05
Operativnost Opštinskog tima za prava deteta	06
Primena Zakona o zaštiti deteta i administrativno uputstvo u opštinama na Kosovu (primer dobre prakse)	08
Postojeća politika i regulatorni okvir u ciljnim opštinama	08
Zaključci	10
Preporuke	11
Preporuka članovima sektorskog tima	13

Osnovne informacije/Uvod

Poštovanje, zaštita i ostvarivanje dečijih prava integriše međusektorski pristup i zajedničke napore ključnih zainteresovanih strana u oblastima upravljanja (politika i propisi), zdravstvene zaštite, obrazovanja, socijalne zaštite i vladavine prava. Efikasna koordinacija, produktivna saradnja i dobra komunikacija između pružaoca usluga, veoma često, presudni su aspekti za stvaranje okruženja koje odgovora deci, pogoduje njihovom razvoju i efikasno doprinosi njihovoj dobrobiti.

Ovaj sažetak politike služi kao smernica za efikasnu zaštitu dečijih prava na lokalnom nivou za relevantne zainteresovane strane u upravljanju, planiranju politika, razvoju i sprovođenju politika i programa, koje su aktivne u specifičnim oblastima važnim za decu i njihove porodice. Osvrće se na međunarodne i domaće standarde i analize najboljih praksi koje bi mogle da se prilagode i koriste u lokalnim kontekstima, u opštinama na Kosovu. Konkretno, predlaže set mera i konkretnih akcija za obezbeđivanje boljeg pristupa i kvaliteta usluga za decu u opštinama Zvečan, Zubin Potok i Leposavić, uzimajući u obzir sve unutrašnje i spoljne faktore koji mogu da stvore prepreke, ali i ističući potencijalne pokretače za bolji pristup i kvalitet ovih usluga za decu na nivou zajednice. Naglašava važnost poštovanja holističkog razvoja deteta i uvođenja integrisanog pružanja usluga na koherentan način

Poreklo multisektorskog pristupa - Međunarodni standardi i praksa

Konvencija UN-a o pravima deteta je živi instrument za ljudska prava koji u potpunosti integriše karakteristike ljudskih prava sadržane u pravima deteta, definišući ih kao **nedeljiva, međuzavisna i međusobno povezana**. Ona podrazumeva da su prava deteta suštinski povezana i da ne mogu da budu izolovana jedna od drugih. Ove karakteristike prava deteta su u srži multisektorskog pristupa razvoju deteta.

U svojim smernicama o pravima u ranom detinjstvu, Komitet UN-a za prava deteta podseća države potpisnice da se „pravo na opstanak i razvoj može sprovesti samo na holistički način, kroz sprovođenje svih drugih odredbi Konvencije, uključujući prava na zdravlje, adekvatnu ishranu, socijalnu sigurnost, adekvatan životni standard, zdravu i bezbednu životnu sredinu, obrazovanje i igru (čl. 24, 27, 28, 29 i 31), kao i kroz poštovanje odgovornosti roditelja i pružanje pomoći i kvalitetnih usluga (čl. 5 i 18). Od ranog uzrasta, deca bi sama trebalo da budu uključena u aktivnosti koje promovišu dobru ishranu i zdrav način života koji sprečava bolesti”.

Poslednjih decenija koncept integrisanog pružanja usluga razvoja dece široko promovišu i sprovode međunarodne organizacije za prava deteta (UNICEF, SZO), nevladine organizacije (Save the Children) i vlade, posebno za decu od 0 do 6 godina (razvoj u ranom detinjstvu). Ovaj okvir je doveo do unapređenja pristupa i pružanja niza usluga u zdravstvu i ishrani, obrazovanju i socijalnoj zaštiti. Pristup je prvobitno primenjen u nekim od najrazvijenijih zemalja kao što su SAD (1965), ali i u zemljama sa niskim prihodima i onim u razvoju, kao što je

program pokrenut 1975, u Indiji¹, ili „Oportunidades“ osmišljen i pokrenut u Meksiku² 1997.

U multisektorskom pristupu u razvoju dece, može, takođe, da postoji i jedan sektor koji treba voditi, ali drugi sektori doprinose dostignućima ishoda vodećeg sektora. Ova preporuka proističe iz pristupa Svetske zdravstvene organizacije (SZO) koja definiše „multisektorsko zdravlje kao odnos između dela zdravstvenog sektora i drugog sektora osmišljenog za postizanje zdravstvenih ishoda“.

U oblasti dečije zaštite, UNICEF je razvio i sprovodi multisektorske pristupe u okončanju dečijeg rada koji obuhvata programiranje kroz obrazovanje, socijalnu zaštitu i dečiju zaštitu, na osnovu višestrukih analiza izazova u ovoj oblasti. Još jedan primer UNICEF-a uključuje višesektorske pristupe u rešavanju štetnih praksi koje pogađaju devojčice u istočnoj i južnoj Africi³, konkretno u rešavanju problema sakaćenja ženskih genitalija i dečijih brakova. Pristup je uključivao multidisciplinarnе zainteresovane strane i saradnju među akterima na više nivoa, kao što su vladina ministarstva, međunarodne agencije, donatori, organizacije civilnog društva, verske institucije i zajednice, kao i kroz različite druge sektore, uključujući obrazovanje, zdravstvo, pravosuđe, socijalnu zaštitu i druge.

Kako uspostaviti timove za prava deteta - domaći standardi i praksa

Ključni napredak u kosovskom pravnom i institucionalnom okviru za zaštitu dece, ostvaren je usvajanjem Zakona o zaštiti dece, koji definiše uspostavljanje multisektorskog pristupa u zaštiti dece i ostvarivanju dečijih prava, kako na centralnom, tako i na lokalnom nivou. Zahtevan multisektorski pristup iziskuje istinsku posvećenost i odgovornost svih zainteresovanih strana koje učestvuju, zajedno sa njihovim proaktivnim učešćem i dovoljnim i održivim budžetiranjem. Kvalitetna višeslojna koordinacija i komunikacija i programsko upravljanje zasnovano na rezultatima ključni su preduslovi za efikasnost postojećeg sveobuhvatnog sistema.

U **Poglavlju III**, u okviru **Člana 9**, Zakon o zaštiti deteta dodeljuje uloge u zaštiti dece različitim institucionalnim zainteresovanim stranama na centralnom nivou, uključujući ombudsmana, relevantna ministarstva, Kancelariju za dobro upravljanje, Međuministarski komitet za prava deteta i Savet za prava deteta. Na lokalnom nivou, ključne odgovorne institucionalne strukture i mehanizmi uključuju opštinu, njena relevantna odeljenja, Centar za socijalni rad i **Tim za prava deteta**.

Članom 17 Zakona uređuje se sastav Međuministarskog komiteta za prava deteta. Odborom predsedava premijer, a predstavljaju ga ministarstva na ministarskom nivou. Predstavnik Parlamentarnog odbora za ljudska prava, rodnu ravnopravnost, nestala lica i peticije, ombudsman, dva (2) predstavnika iz studentskih saveta, šef Kancelarije UNICEF-a na Kosovu i predstavnik civilnog društva učestvuju u svojstvu članova posmatrača.

Članom 18-19 definisane su uloge i odgovornosti Saveta za prava deteta, odnosno njegov sastav. Savet ima

1 <https://wcd.nic.in/integrated-child-development-services-icds-scheme>

2 <https://www.heart-resources.org/topic/early-childhood-development/#conception>

3 <https://www.unicef.org/esa/media/9101/file/Multisectorial-approaches-ESA-2021.pdf>

savetodavnu ulogu u Međuministarskom komitetu za prava deteta sa važnim zadatkom u multisektorskoj saradnji. Savet za prava deteta je sastavljen od 21 predstavnika različitih ministarstava i vladinih agencija, sa direktorom Kancelarije za dobro upravljanje kao predsedavajućim i rukovodiocem Odeljenja za socijalne usluge u Ministarstvu rada i socijalnog staranja kao potpredsednikom.

Operativnost Opštinskog tima za prava deteta

Najrelevantniji član Zakona o zaštiti deteta za preporuke ove politike je **član 20**, o **Timu za prava deteta**.

U Stavu 20.1 navodi se da će Tim za prava deteta na nivou političkog odlučivanja biti osnovan u svim opštinama na Kosovu.

U stavu 20.2 člana dalje su definisane ključne odgovornosti Tima, koje obuhvataju definisanje, koordinaciju i praćenje prioriternih mera i aktivnosti koje opština treba da preduzme za unapređenje dečije zaštite i dečijih prava, kao i koordinaciju i praćenje sprovođenja politika i mera za primenu ovog zakona.

Stavom 20.3 propisano je da će Opština stvoriti sve neophodne uslove da Tim za prava deteta obavlja aktivnosti iz stava 20.2 ovog člana. Ovo je ključna odredba koja postavlja jasne obaveze lokalnim vlastima da osposobe Tim, obezbede potrebna budžetska sredstva i podrže izgradnju njegovih kapaciteta. Primena ovog člana u praksi odražava političku volju i posvećenost ostvarivanju dečijih prava i stvaranju boljih uslova za razvoj i dobrobit deteta.

Individualna obrada predmeta i sistem vođenja predmeta je u srži pristupa u dečijoj zaštiti. Ovaj zakon u svom članu 21, reguliše uspostavljanje **multidisciplinarnih okruglih stolova za podršku u upravljanju predmetima** u svim opštinama na Kosovu, na profesionalnom nivou. Stavom 21.2 uređuju se radne procedure na multidisciplinarnim okruglim stolovima za pomoć u upravljanju predmetima. Rad na pojedinačnim slučajevima vodi rukovodilac predmeta, u koordinaciji i interakciji sa strukturama i službama nadležnim za zaštitu dece.

Administrativno uputstvo (VRK) – BR. XX/2022⁴ blisko reguliše osnivanje i funkcionisanje **Tima za prava deteta**. Svrha ovog administrativnog uputstva je utvrđivanje poslovnika o radu, sastavu i funkcionisanju Tima u sprovođenju mandata definisanog Zakonom o zaštiti deteta. Uputstvo takođe definiše Multidisciplinarni okrugli sto za pomoć u upravljanju predmetima kao multidisciplinarnu grupu koja uključuje profesionalce iz relevantnih institucija za zaštitu dece i druge zainteresovane strane koje predstavljaju različite discipline.

Poglavljem II ovog dokumenta reguliše se osnivanje, odgovornost i sastav Tima. U **Članu 6** precizira se sveobuhvatan sastav Tima sa skoro svim zastupljenim opštinskim direkcijama, uključujući direkcije za zdravstvo, socijalnu zaštitu, obrazovanje, omladinu, kulturu i sport, budžet i finansije. Svaki tim ima delegirane članove iz Odbora za politiku i finansije Skupštine opštine, kao i iz Odbora za zajednice Skupštine opštine. Među ostalim članovima su predstavnici Opštinske jedinice za ljudska prava, policije, Centra za socijalni rad i civilnog društva.

Važna odredba za funkcionisanje tima je **član 13**, kojim se definiše **Plan rada Tima**. U njemu se navodi da Tim

---

4 <https://konsultimet.rks-gov.net/Storage/Consultations/15-01-02-26012022/3UDHEZ~1.DOC>

izrađuje Plan rada za ispunjenje zadataka na osnovu svog mandata, a u skladu sa Planom razvoja opštine koji odražava najbolji interes deteta. Izrađuje se na period od tri godine i odobrava ga Skupština opštine. U skladu sa AI, plan treba da se razvije kroz proces evaluacije politika, zakonodavstva, u skladu sa nacionalnom strategijom za prava deteta, sa dečijim grupama zastupljenim tokom procesa izrade.

Poglavljem IV AI određuje se stvaranje okruženja pogodnog za decu kao prioritet za Tim, uz navođenje konkretnih zadataka, u okviru njegovih odgovornosti. Tim je zadužen za proaktivno praćenje urbanističkog i ruralnog planiranja, praćenje sprovođenja propisa o izgradnji i standarda za kontrolu izgradnje iz perspektive prava deteta. Posebnu pažnju treba posvetiti omogućavanju pristupa i otklanjanju prepreka za decu sa smetnjama u razvoju. Podrazumeva se i da Tim treba da radi na zaštiti lokalne sredine, eliminisanje faktora koji doprinose zagađenju životne sredine i zalaganje za proširenje zelenih površina u područjima u kojima deca žive i pohađaju aktivnosti. Tim treba da prati i podržava pružanje javnog predškolskog, osnovnog i srednjeg obrazovanja i da obezbedi da svako dete bude uključeno u kvalitetno obrazovanje. Tim, takođe, prati pristup uslugama u primarnoj zdravstvenoj zaštiti i građanskoj registraciji.

U **Poglavlju V** dalje su objašnjene procedure i interni procesi donošenja odluka. U **Članu 5**, ovog poglavlja, precizira se da se Tim sastaje najmanje jednom u tri (3) meseca, dok se dodatni sastanci mogu organizovati na zahtev Predsedavajućeg, ili jedne trećine članova. Odluke se donose prostom većinom glasova prisutnih članova. **Član 20** reguliše da su sastanci Tima otvoreni za javnost, ali Tim može da odluči da se neka osetljiva pitanja reše na zatvorenoj sednici. Za odnose sa javnošću i medijima zadužen je predsedavajući ili zamenik predsedavajućeg.

U **poglavlju VI, člana 22** uređuju se aspekti praćenja i izveštavanja u radu Tima. Uloga praćenja dodeljena je Ministarstvu za lokalnu upravu (MLU) i Parlamentarnoj komisiji za ljudska prava, a Tim im podnosi izveštaj u roku od šest meseci. Izveštaj se zasniva na mandatu i planu rada i sumira sva dostignuća, izazove, odluke, zaključke, mišljenja i preporuke. **Članom 23** uređuje se Budžet Tima koji je definisan Planom rada za sprovođenje aktivnosti Tima. Finansijska sredstva za budžet obezbeđuju opština i vlada ili kroz podršku donatora.

Primena Zakona o zaštiti deteta i Administrativno Uputstvo u opštinama na Kosovu (primer dobre prakse)

Nakon usvajanja Zakona o zaštiti deteta i pratećeg podzakonskog akta koji sadrži detaljne referentne uslove za uspostavljanje i funkcionalnost Tima za prava deteta u opštinama, velika većina opština na Kosovu (32 od 38) uspostavila je multisektorske timove za prava deteta.

Primer nacrtu plana rada izrađenog za Tim u Đakovici (2024-2026), analiziran je za ovaj sažetak politike. Njeni ciljevi su postavljeni u oblastima zdravstva i socijalne zaštite, obrazovanja i razvoja u ranom detinjstvu, kulture, mladih i sporta, životne sredine i zelenih površina, kao i odgovornosti Tima (koordinacija, rad, implementacija, izveštavanje i praćenje). Svaka oblast je definisana kao strateški cilj, sa analizama stanja napravljenim za svaku od njih na osnovu prikupljenih robusnih osnovnih podataka. Matrica radnog plana definiše aktivnosti pod specifičnim ciljevima svakog strateškog cilja, vremenskim okvirima, budžetskim alokacijama, indikatorima sa osnovnim, srednjoročnim i ciljnim vrednostima i očekivanim rezultatima/ishodima. U principu, ovaj Plan rada mogao bi da se primeni ili prilagodi za druge opštine, u zavisnosti od njihovih potreba. Za ciljne opštine ove politike, Plan rada treba da bude manje sveobuhvatan i prilagođen njihovoj veličini, broju stanovnika i raspoloživom budžetu.

Postojeća politika i regulatorni okvir u ciljnim opštinama

Iako se lokalna uprava u Leposaviću, Zvečanu i Zubinom Potoku suočava sa mnogim praktičnim i političkim izazovima u funkcionisanju, zbog proaktivnog pristupa i inicijativa pojedinih zaposlenih i podrške civilnog društva, postoje neki politički i regulatorni dokumenti koji bi takođe mogli da posluže kao vredne reference za uspostavljanje i funkcionalizaciju multisektorskog Tima za prava deteta u ovim opštinama.

U novembru 2020. godine, NVO Domovik je izradila kratak pregled politike o **unapređenju javnih politika za decu na osnovu prikupljenih podataka**, u kojem je napravila analize stanja u ključnim sektorima za prava deteta i definisala probleme i prepreke za razvoj deteta. Prema ovom dokumentu, razvoj javnih politika za decu nije zasnovan na sistematskom i organizovanom prikupljanju i analizi podataka. Ključne preporuke politike uključuju poboljšanu saradnju između javnih institucija i organizacija civilnog društva, sa ciljem razmene podataka, znanja, veština i drugih resursa, kako bi se unapredila dečija prava.

Opština Zubin Potok izradila je nacrt **Pravilnika** za ostvarivanje dečijih prava, koji podseća na osnovne principe Konvencije o dečijim pravima, uključujući nediskriminaciju, najbolji interes deteta, pravo na život, opstanak i razvoj, kao i na pravi glas deteta koji treba saslušati i uzeti u obzir. **Članovi 4, 5, 6, 7 i 8** integrišu ključne elemente Zakona o zaštiti deteta i Administrativnog Uputstva i definišu opštinske garancije za ostvarivanje dečijih prava.

Članom 5.3 definiše se spisak odgovornih strana u opštini za zaštitu dečijih prava, uključujući gradonačelnika, Skupštinu opštine i upravu, policiju, resorna ministarstava, sud, tužilaštvo, opštinske koordinacione koordinacije i jedinice za ljudska prava. Pored toga, odgovorne strane uključuju Centar za socijalni rad, zdravstvene ustanove, škole, klubove, organizacije i sportska udruženja, Instituciju ombudsmana, lokalne zajednice, udruženja roditelja i savete roditelja, organizacije civilnog društva, međunarodne organizacije i strukovna udruženja.

U **Članu 6** definiše se uloga Koordinacionog mehanizma koji treba da stvori podsticajno okruženje za izradu razvojnih planova i izdvoji budžet i nadgleda sprovođenje relevantnih programa.

Član 8.2 dalje reguliše da opštinski koordinacioni mehanizam definiše indikatore i prikuplja podatke koji su prioritet i za opštinu i za decu i njihove interese. Ovaj mehanizam obavezuje opštinu da periodično izveštava o indikatorima i pomogne u praćenju i proceni napretka ka opštini po meri deteta.

U principu, opština Zubin Potok je uložila najviše napora od sve tri ciljane opštine u razvoju političkog i regulatornog okvira u pravima deteta, kao što je i u procesu izrade **opštinske strategije za prava deteta za period 2024-2027**. Ova lokalni dokument biće dragocen resurs i smernica za budući multisektorski Tim za prava deteta.

Pored toga, **Akcioni planovi 2022-2024** koje su izradili Centri za porodičnu medicinu u Zubinom Potoku, Zvečanu i Leposaviću o unapređenju usluga zdravstvene zaštite dece i roditelja u oblasti patronažne nege (kućne posete) i imunizacije, sadrže odlične preporuke za budući Plan rada Tima za prava deteta u zdravstvenom sektoru.

Zaključci

Međunarodni standardi i praksa razmatrani za ovaj sažetak politike naglašavaju potrebu za integrisanim pružanjem usluga i međusektorskim pristupom u razvoju i za dobrobit dece. Oni su takođe prenešeni u regulatorni okvir na Kosovu, tačnije u Zakon o zaštiti deteta koji definiše uloge i odgovornosti svih relevantnih zainteresovanih strana na centralnom nivou, sa Međuministarskim komitetom za prava deteta u sedištu za komunikaciju i koordinaciju relevantnih politika, programa i procesa o pravima deteta.

Još jedno telo, Savet za prava deteta ima savetodavnu ulogu u Međuministarskom odboru za prava deteta i odgovoran je za koordinaciju i praćenje razvoja i sprovođenja relevantnih politika i mera za sprovođenje Zakona o zaštiti deteta, kao i Strategije i nacionalnog akcionog plana o pravima deteta. Njegov sastav prevazilazi vladina ministarstva i proširuje broj i raznolikost aktera koji doprinose zaštiti dece, dodeljivanjem uloga jedinicama za socijalnu zaštitu, institucijama vladavine prava, ombudsmanu i drugima. Obe ustanove potvrđuju da je potreban multisektorski pristup za sveobuhvatno bavljenje dečijim pravima.

Najrelevantnije odredbe Zakona o zaštiti deteta odnose se na formiranje opštinskog Tima za prava deteta i formiranje Multidisciplinarnih okruglih stolova za podršku u upravljanju predmetima u svim opštinama na Kosovu, na profesionalnom nivou. Time je ponovo jasno naglašena potreba za međusektorskom saradnjom, koordinacijom i komunikacijom ka holističkom multidisciplinarnom pristupu ka dečijoj zaštiti na lokalnom nivou.

Administrativno uputstvo (AI) - BROJ XX/2022 blisko, dubiozno i detaljno reguliše osnivanje i funkcionisanje Tima za prava deteta. Ovaj dokument služi kao vodič svim opštinama u uspostavljanju i funkcionalizaciji ovog multisektorskog tima, sa definisanim ulogama i odgovornostima i pravilima koordinacije među sveobuhvatnim institucionalnim akterima uključenim u njegov rad. Na osnovu pregledanog primera opštine Đakovica, ovaj plan treba da obuhvati sve ključne sektore za razvoj i dobrobit dece, uključujući zdravstvo, obrazovanje i socijalnu zaštitu.

Imajući u vidu multidisciplinarni sastav Tima i njegovu krucijalno važnu ulogu za zaštitu dece i poštovanje i ostvarivanje dečijih prava, neophodno je dodeliti vodeću ulogu relevantnim institucionalnim zainteresovanim stranama i uspostaviti okvir odgovornosti za sve subjekte koji učestvuju. Ovo je posebno važno za izdvajanja iz budžeta koja treba da budu povezana sa aktivnostima u Planu rada, kao i za identifikaciju izvora i održivost finansiranja. Iskustvo sa uključivanjem više zainteresovanih strana pokazuje da u nekim slučajevima uloga pojedinačnih aktera nije jasno definisana, a odgovornost se može izgubiti u pogrešnoj komunikaciji i pogrešnoj koordinaciji. Iskustvo, stručnost i resursi koji postoje sa civilnim društvom i međunarodnim organizacijama mogli bi da budu prednost u podršci opštinama.

Stoga su veoma važni pojačani naponi svih relevantnih opštinskih odeljenja, centra za socijalnu zaštitu, škola, pružalaca zdravstvene zaštite, institucija vladavine prava i nevladinih organizacija za prava deteta, u uspostavljanju multisektorskog Tima za prava deteta, kao i dalje za funkcionalizaciju i unapređenje efikasnosti njegovog rada.

Preporuke

Preduslov za ozbiljan rad na formiranju i funkcionalizaciji Tima za prava deteta u opštinama Zvečan, Zubin Potok i Leposavić je stabilna politička situacija i potpuno funkcionalna opštinska uprava u sve tri opštine. Trenutno rade ograničenim kapacitetima, u iščekivanju rešavanja političkih procesa i pitanja koja proizilaze iz primene Briselskog sporazuma. Ovi procesi su van kontrole lokalnih zainteresovanih strana i potrebno ih je rešiti na višem političkom nivou.

U takvim okolnostima, samo kratkoročna preporuka mogla bi da se da onim akterima koji u ovoj fazi rade sa barem nekim kapacitetima, uključujući obrazovne institucije, centre za socijalnu rad, pružaoce zdravstvene zaštite, civilno društvo i međunarodne organizacije, regionalnu kancelariju Institucije ombudsmana i, u meri u kojoj je to moguće, lokalnu policiju, tužilaštvo i sudove. Pre donošenja opštinskih odluka za formiranje Tima za prava deteta, privremeno koordinaciono telo moglo bi da se formira za svaku opštinu, sa vremenski ograničenim mandatom do formiranja funkcionalnih opštinskih tela. Ovo telo trebalo bi da preduzme neke početne korake i pomogne u sektorskim analizama stanja što bi poslužilo kao osnova za izradu Plana rada budućih opštinskih timova za prava deteta.

U ovim izazovnim okolnostima, usluge obrazovanja i zdravstvene zaštite funkcionišu gotovo punim kapacitetom. U tom kontekstu, njihov doprinos radu privremenog koordinacionog tela mogao bi da bude od važnosti, jer će oni nastaviti da rade u istom sastavu, bez obzira na ishod lokalnih izbora. Usluge dečije zaštite u opštinama Leposavić, Zubin Potok i Zvečan pružaju se na osnovu važećeg kosovskog zakonodavstva, dok je niz dodatnih usluga podržan kroz budžetska izdvajanja Vlade Srbije. U najboljem interesu korisnika, mogu međusobno da se dopunjuju, obezbeđujući dostupnost dodatnih resursa u ovoj oblasti.

Očekuje se da će lokalne nevladine organizacije koje se bave dečijim pravima, uključujući Domovik, „Podrzi me“, CARITAS i Santa Mariju, kao i međunarodne organizacije UNICEF i Save the Children, podržati rad ovog privremenog tela postojećim ljudskim, tehničkim i finansijskim resursima.

Nakon rešavanja političkog ćorsokaka i uspostavljanja funkcionalnih opštinskih uprava, biće potrebno da se ka novoizabranim organima vlasti usmere zagovarački napori, kako bi se uspostavljanje Tima za prava deteta uvrstilo među prioritete u prvoj godini upravljanja. Odeljenja za obrazovanje, zdravstvo, socijalna pitanja, omladinu, sport i kulturu i zajednice i povratak biće vodeći učesnici, uz podršku odeljenja za finansije i ekonomiju, životnu sredinu, infrastrukturu i prostorno planiranje. Drugi važni akteri uključuju predškolske ustanove, osnovne i srednje škole, lokalne centre za porodičnu medicinu, bolnice, Institut za javno zdravlje, policiju, pravosuđe, ombudsmana, nevladine organizacije koje se bave dečijim pravima, UNICEF i Save the Children. Iz perspektive zakonodavstva, članove Odbora za politiku i finansije, i Odbora za zajednice treba da delegira Skupština opštine. Na konstitutivnom sastanku Tima koji saziva gradonačelnik potrebno je da se donese odluka o formiranju Sekretarijata Tima.

U Zakonu o zaštiti deteta, jasno je definisano da svim učesnicima moraju da budu dodeljene uloge i odgovornosti kako bi doprineli radu Tima. Na početku, svako opštinsko odeljenje, kroz saradnju sa drugim odgovornim subjektima, treba da izradi osnovnu procenu stanja odgovarajućih dečijih prava u svom sektoru. Ovo će biti veoma važna referenca za buduće preglede i procene i daće smernice o tome gde je potrebno uložiti najviše napora i resursa kako bi se postigli željeni standardi. Biće integrisan i u Plan rada, koji bi trebalo da bude prva aktivnost Tima.

Veoma je važno da svako odeljenje dodeli kvalifikovanog i kompetentnog člana za člana Tima, sa dokazanom posvećenošću i adekvatnim radnim vremenom, kako bi dobio njegovom radu. Pored toga, svako odeljenje bi trebalo da, svom u godišnjem budžetu, planira finansijsku podršku aktivnostima Tima za prava deteta i sprovođenju aktivnosti u trogodišnjem Planu rada, u nadležnosti ovog subjekta. U tom smislu, procenat budžeta treba da bude definisan na godišnjem nivou. To će doprineti održivom finansiranju Tima, i omogućiti njegovo efikasnije planiranje i programiranje, praćenje sprovođenja aktivnosti i evaluaciju postignuća.

Drugi akteri uključeni u Tim za prava deteta, kao što su centar za socijalnu rad, škole, zdravstvene ustanove, institucije vladavine prava, ombudsman, civilno društvo i međunarodne organizacije, slede isti pristup i određuju ljudske resurse i budžetska izdvajanja.

Preporuka članovima sektorskog tima

U sektoru zdravstva, ključni odgovorni akteri su opštinsko odeljenje za zdravstvo, centri porodične medicine, Institut za javno zdravlje i bolnice. Njihov zadatak biće prikupljanje osnovnih podataka i informacija o zdravlju majke i deteta, kao i povezivanje sa Akcionim planovima koje su razvili centri za porodičnu medicinu sa Planom rada budućeg opštinskog Tima za prava deteta. Prioritet u Planu rada treba da budu aktivnosti usmerene ka imunizaciji, funkcionalizaciji patronažne službe, uvođenju redovnog sistematskog zdravstvenog pregleda kod predškolske i školske dece.

U sektoru obrazovanja, ključna uloga se dodeljuje opštinskom odeljenju za obrazovanje i vaspitanje, predškolskim ustanovama, osnovnim i srednjim školama. Glavni izazovi su nedovoljni kapaciteti predškolskih ustanova za obezbeđivanje pristupa obrazovanju za svu decu u potrebi, posebno u ruralnim sredinama. Procena potreba za pristupom obrazovanju u ranom detinjstvu je prioritet koji treba uključiti u Plan rada Tima. Usluge personalnog asistenta i pedagoškog asistenta moraju da budu biti uvedene i ojačane u svim opštinama. U Plan rada trebalo bi da se uključi uvođenje savremenih nastavnih metodologija, unapređenje tehničkih uslova i školske infrastrukture zajedno sa savremenim obukama za nastavnike, kao i poboljšanje pristupa neformalnom obrazovanju i kvalitetnijim vanškolskim aktivnostima.

Ključni akteri u Timu, u oblasti usluga socijalne zaštite, su opštinsko odeljenje za socijalne usluge, lokalni centri za socijalni rad i nevladine organizacije koje su aktivne kao pružaoci usluga socijalne zaštite. Potrebno je da se obezbedi bolji pristup i kvalitet usluga za decu u potrebi i njihove porodice, konkretno, potrebno je da se ulože naponi za alternativnu negu dece bez roditeljskog staranja, svakodnevne usluge u zajednici, usluge podrške samostalnom životu, savetodavno-terapijske i socijalno-edukativne usluge i druge. Pravosuđe po meri deteta takođe treba da bude uključeno u prioritete u Planu rada Tima. Ključni akteri uključuju mehanizme maloletničkog pravosuđa u sudstvu i pružaocce usluga prilagođenih deci za onu decu koja su u kontaktu sa zakonom, u bliskoj saradnji sa policijom, školama, centrima za socijalnu zaštitu, probacionom službom i vaspitno-popravnim ustanovama.

Efikasni mehanizmi za participaciju dece treba da budu uspostavljeni i funkcionalni u školama, sa organizacijama civilnog društva koje se zalažu za dečija prava, a glas dece treba da se čuje u svim opštinskim procesima planiranja i programiranja relevantnim za njihovu dobrobit.

Opštinska odeljenja za životnu sredinu i prostorno planiranje i sektorske nevladine organizacije odgovorni su za integraciju aspekata životne sredine u Plan rada, pre svega u obezbeđivanju pristupa svim objektima deci sa smetnjama u razvoju, uključujući zgrade, igrališta, saobraćajnu infrastrukturu i druge.

U skladu sa odredbama Zakona o zaštiti deteta, u oblasti politika i propisa, od Tima se očekuje da pomogne opštini u definisanju prioriteta i mera za kontinuirano poboljšanje položaja dece i sprovođenje odgovarajućih aktivnosti u relevantnim sektorima. Opština će stvoriti sve neophodne uslove da Tim za prava deteta obavlja

aktivnosti, kako je propisano Zakonom o zaštiti deteta.

Za sve opštine preporučuje se uspostavljanje multidisciplinarnih okruglih stolova za podršku u upravljanju predmetima koji čine sektorski stručnjaci , u skladu sa članom 21. Zakona o zaštiti deteta. Treba da ih vodi dodeljeni rukovodilac predmeta, u koordinaciji i interakciji sa predstavnicima opštinskih struktura i službi odgovornih za zaštitu dece.

